

Türk Eğitim Sisteminde Toplam Kalite Anlayışı

Eğitim sisteminin eksikliğinden, yanlışlığından her zaman söz edilir. Tüm sistemlerde ve günümüze değin hemen her yerde eğitimden yakınılmıştır. Bunun nedeni, insanlığın, toplumların gelişmesidir.

Bugünkü eğitim sistemi-
miz Cumhuriyet'in ilk yıllarında uygulansaydı, başarılı olurdu. Çünkü eğitim sistemi toplumların gelişme düzeyiyle bağlantılı. Bir toplum ekonomik ve kültürel bakımdan henüz çağın gerisindeyse ileri bir eğitimi yaşama geçiremez.

Eğitim, günümüze, çağımıza, insanlığın geleceğine en iyi hizmet verecek düzeyde yükseltilmelidir. Bence her şeyden önce, baskıcı bir eğitimin kimliksiz ve kişiliksiz insan yetiştirdiği gerçeği kavranmalıdır.

Toplam Kalite Anlayışı

Yapısında hiçbir gereksiz öğe taşımayan, yani hata, maliyet, tekniği geliştirme süresi, "yanlışlıklar" gibi öğelerin en aza indirildiği, eğitimini alırken öğrencinin var olduğunu umduğu ve uygulamaya sırasında gereksinim duyacağı tüm beklentilerinin eksiksizce karşılanacağı, kısaca "toplam kaliteyi eğitime uygulama" denir.

Bu tanım doğrultusunda her bir öğe tek tek ele alındığında istatistikler Türkiye'nin toplam kaliteyi eğitim sistemine uygulamadaki yerini gözler önüne serecektir.

Teorinin pratiğe aktarılmasını hızlandıracak, kaliteli, uluslararası standartlarda bir eğitim sistemine sahip olmak, onu yasalar ve yaptırımlarla çevrelemek düşüncesi ülkemiz için henüz yeni. Pekki, Türkiye'de eğitimin geçmiştiki durumu nasıldı? Önümüzdeki günlerde nasıl olacaktır?

Okul Öncesi Eğitim ve Toplam Kalite

Hemen hemen bütün Avrupa ülkeleriyle birlikte gelişmiş ülkelerde 2-6 yaş arası çocukların okul öncesi eğitimi ücretsizdir. Giderler devlete karşılanır. Bugün Türkiye'de böyle bir sistem henüz yürürlükte değildir. Eğitimde toplam, bütüncü bir kaliteye ulaşmak için ele alınması gereken en önemli konulardan birisi budur. 2-6 yaş arası çocuğun zihinsel gelişimi ve kapasitesi bir cevher dönemidir. Göz göre göre bu dönemin heba edilmemesi gerekir. Bu evredeki çocuklara, okul gibi sistemli eğitim verilen yerlerde, gerekli duymal araçlar ve doğru bir anlatımla, bilgilerin bilimsel olarak aktarılması, öğrenmede çabukluk, kalite ve düzen oluşturur. Bu da ilköğretimin ve daha sonraki eğitimin devimselleşmesine katkıda bulunur.

Oluşturulacak sistemli sınıflar, düzeyli bir eğitimden geçmiş öğretmenlerle ve zihinsel atılımlar için gerekli araçlarla, bir düzen içinde tasarlanıp, uygulamaya konulmalıdır. Bu, eğitim sistemimizde atılan en büyük adımlardan biri olacaktır. Bu olanaklarla eğitimden geçen çocuk, ilköğretime temel bilgilerle adım atacak, duygularını, dilini ve sosyal gücünü daha rahat ve kısa sürede geliştirme olanağı bulacaktır.

Gençliğin Politika ve Sisteme Karışması

Toplam kalite yönetiminin eğitime uygulanması sonucunda, bireyler kendine güvenen, atılgan birer sosyal varlık olacaktır. Onlardan gerek teknik gerek sosyal davranışlarında özgüven gözlenebilecek, ve bunun sonuçları da ülkenin hem sanayiinde, hem ekonomisinde ve hem de politikasında kendini gösterecektir.

"Bugünkü gençler, yarının büyükleri" gibi beylik sözleri bir kenara bırakalım artık. Genç insanlar nüfusumuz içinde önemli bir yüzdeye sahip. Bu gençlerin kaliteli bir eğitime gereksinimi var. Gençlerin, elbette toplumsal hareketlerde, siyaset alanında, ekonomi ve benzeri karar mekanizmalarında etkileri olacak. Bu kitle, ancak daha çocuk yaşta aldığı köklü ve eksiksiz eğitimle, diri bir bilinç ve dinamik bir düşünce sistemi içine girebilir.

Bilimde metot, organizasyon ve materyalin önemi gözler önündedir. Bugün Türkiye'de konuyla ilgili hizmet veren Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı Bütçe ve Planlama Dairesi ve Organizasyon ve Metot Müdürlüğü'nün çalışmalarına yapılacak destek ve öneriler, kaliteli bir eğitime büyük ölçüde yarar sağlayacaktır. Zira yaşamdan kopmuş bir eğitim sisteminin öğrencinin ilgisini çekmesi beklenemez.

Test Tekniği ve Toplam Kalite Sistemi

Dr. Alexis Carrel "İnsanlar Uyanın" adlı eserinde "vücudun intibak kabiliyeti harikuladedir. Ancak bu kabiliyetini son haddine kadar tüketircesine harcarsa, giderek zekâ zayıflar, asap bozulur, ahlaki çözümler başlar" diyor.

Ülkemizde yapılan önemli sınavlar, örneğin Anadolu liselerine giriş sınavları, üniversite sınavları hep aynı tarz, yani test tekniğiyle yapılır. Başarmak için, yine ezber gibi yanlış bir metotla sınava hazırlık yapılır. Oysa, test tekniği incelendiğinde, ortaya çıkan sonuçlar, izlenilen yolda ve başarıyı değerlendirmede büyük hataların varlığını gözler önüne sermiştir.

Test tekniği, görünmeyen, gizli kalmış birtakım varlıkları, karanlık bir denizde, el yorda-

mıyla bir şeyler aramak ve onları gün ışığına çıkarmak bağlamında değerli bir araştırma metodudur. Bu işlemler yapılırken şuuru uyandırmadan, sezgileri harekete geçirerek derinlerdeki bilinmezi yakalamak önemlidir. Aksi takdirde ölçme doğru bir sonuç vermez. Bu yöntem psikiyatrik hastalıkları ortaya çıkarmada ya da belli bir alandaki yeteneği keşfetmekte kullanılır. Buradan da anlaşıldığı gibi, test için önceden bir hazırlık yapmak, testin doğasına tümüyle zıt düşen, anlamsız bir işlem den öteye gitmez. Testin doğası hazırlığı kabul etmiyor. Öyleyse, kaliteli bir sonuç için kaliteli bir eğitim ve ardından verilecek yetenek sınavı, özel çalışma ve hazırlıklar sonucunda değil, düzeyli sistemden doğal sonucu olarak ortaya çıkmalıdır. Bu da ancak toplam kalite yöntemiyle gerçekleştirilebilir. Bugün gerekli teknik araçlarla donatılmış kaliteli bir öğretmen kadrosu ve onların bilgileriyle desteklenmiş olan bazı okullarla devletin kendi bünyesindeki, sınırlı bütçelerle desteklediği devlet liseleri arasındaki öğrenim ve kalite farkı maalesef istatistiksel uçurumlarla göz önündedir.

Uzmanlaşmış, ağırlıklı özen ve teknik geliştirilmiş bir sistem doğal olarak başarıyı doğurur. İncelendiğinde, çeşitli meslek dersleri meslek lisesi öğrencilerinin en başarılı olduğu ders grubuyken, yabancılık dil derslerinde de özel liselere giden öğrenciler öteki gruplara oranla % 17,4 daha başarılıdır. İmam hatip lisesi öğrencilerse % 23,2 ile din ve ahlak derslerinde diğer gruplara kıyasla başarılı gruptur. Bu derslerde özel liselerin oranı yalnızca %3,6'dır.

% 16,2 gibi büyük bir çoğunluk, başarısızlığın en önemli nedenleri olarak, eğitim sisteminin yaşamdan kopukluğunu ve öğretmenlerin

ders veriş biçiminden yararlanamamayı göstermişlerdir.

Elbette bu sonuçlar tüm ders yılı boyunca süregelen olağan durumlar gibidir. Bunların bütün bir ders yılı boyunca ilgili bakanlık ve diğer birimlerce çözüme kavuşturulması için çalışılır. Peki ya sonra. Bütün bir tatil dönemi, okuldan, öğrenme çabasından uzak geçmektedir. Okul, sadece bir belge sahibi olabilmek için periyodik olarak gidilen, belirli sınavları ezber metoduyla, yapay başarılarla aştığımız bir yapı olup çıkmıştır. Oysa bugün Avrupa ülkeleri üzerinde yapılan araştırmalar ve özellikle Fransa'nın konuyla ilgili çalışmaları oldukça dikkat çekicidir. Hacettepe Vacances adı altında çıkarılan ve öğrencinin 1 yıl boyunca öğrendiklerini unutmamasını önlemek amacıyla kulla-

nılan, eğlenceli bir dil ve resimlerle renklendirilmiş tatil kitapları, matematikten dilbilgisine, yabancı dilden tarihe, coğrafyaya kadar çeşitli kollarında öğrenciyi çalıştırmaktadır. Yapılan araştırmalar bu tatil egzersizlerinin etkili olduğunu göstermiştir. Ayrıca, hemen her Avrupa kütüphanesinde görebileceğiniz bilgisayar ağları, televizyon ve video ile görsel destek ve araştırma laboratuvarları verimli sonuçlar almak için muhteşem olanaklardır. Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı Bütçe ve Planlama Dairesi'nin tüm olanakları kullanılarak aile-öğrenci-öğretmen yardım bağlarıyla, aynı düzeyde kaliteli bir yardımcı sistem oluşturulabilir. Bu sistemler devletin yasa ve yaptırımlarıyla denetlenip korunduğu taktirde düzeyli bir eğitim için birçok şey yapılabilir.

Toplam kalite bireyin ilgi, bilgi ve becerileri sonucunda seçtiği alanda uzmanlaşmasına ve kendi yolundaki pürüzleri yok edip işini entellektüel boyutlarda yapmasına yön verir. Bu da sonuçta düzeyli, eksiksiz ve istenileni yani kaliteyi doğurur.

Kaliteye ulaşma hırının etkisiyle bugün Ar-Ge adı verilen ve TÜBİTAK tarafından desteklenen sistemle, Almanya, İsviçre, Japonya, Fransa ve İsveç gibi dünyanın ilk 5 ülkesiyle kıyaslanabilir duruma gelinecektir.

Bugünkü sistemle ilerici bir eğitimin yaşama geçirilmesi düşünülemez. Çünkü eğitim, hangi formlar altında değerlendirilirse değerlendirilsin, amacı yalnız öğretmek değil, bilgide, sanatta, duyguda üretme becerisini kazanan üretici insanları yetiştirmektir.

Bu da devletin baskın, baskıcı, egemen sistemiyle gerçekleştirilemez.

Ekonomik koşullanmaların aşındırdığı sistemin yarattığı kimliksiz gençlik probleminin, deneye tamamlanmış birebir doyurucu bir eğitim sistemiyle çözümlenmesinin gerekliliği kavranmalıdır.

Çağdaş, kaliteli bir eğitimde, yalnızca müfredat programına, okulların karma tarzlarına, fırsat eşitsizliğine, bilgide ezbercilığe, derslerin içerisine yönelik eleştiri ve önerilerle bette yeterli olmayacak, sonuçsuz kalacaktır.

Tüm bu verilere dayanarak sağlam teknoloji, sağlıklı bilim ve sanayi için toplam kalite fikrinin derhal eğitime uygulanması ve en kısa sürede sindirilmesi sağlanmalıdır.

Eylem Şahin
Fransa

Yüksek Dozda Vitamin Kullanımı Yararlı mı? Vitaminin Kötüye Kullanımı

Sağlıklı bir yaşam ve normal büyüme ve gelişme için vitaminlerin gerekli olduğu gerçeği bugün tartışmasız herkes tarafından kabul edilmektedir. Ancak insanların vitamin gereksinimleri konusunda, sağlıklı kalmak için bireylerin ne kadar vitamin tüketmesi gerektiği konusunda uzmanlarca henüz tam bir birlik telik sağlanamamıştır. Günlük vitamin ihtiyacımız miligramlarla, hatta bazı vitaminler için mikrogramlarla ifade edilmekte, yetersiz alındıklarında ortaya önemli hastalık tabloları çıkmaktadır. Örneğin, D vitamini eksikliğinde, raşitizm denilen, özellikle süt çocuklarını etkileyen ve çok ağır kemik, iskelet sistemi bozukluğuna yol açan bir hastalık oluşmaktadır.

Günümüzde genel olarak vitamin eksikliklerine, sanayileşmiş toplumlardan daha çok, sosyo-ekonomik düzeyi düşük, gelişmekte olan ülkelerde, ya da zengin ülkelerin gelişmemiş bölgelerinde yaşa-

yan topluluklarda ve yaşlılarda, yaygın olarak rastlanmaktadır. Vitamin eksikliği görülme sıklığı yüksek olan grupları kısaca şu şekilde katagorize edebiliriz.

a) Yetersiz vitamin alanlar: Vejeteryenler, alkolikler, beslenme konusunda aşırı tutucu davranan bireyler (sürekli aynı tip besinleri alanlar).

b) Vitamin emilimi bozulmuş olanlar: Bazı süregen sindirim sistemi hastalıkları; karaciğer ve safra yolu rahatsızlığı çekenler, uzun süreli ishal olanlar, ve pernisiyöz anemi (B12 vitamini emiliminin bozulması sonucu oluşan kansızlık) hastaları.

c) Vitamin metabolizmasının bozulduğu durumlar: Ka-

raciğer ve süregen böbrek hastaları, alkolikler, yaşlılar.

d) Vitamin ihtiyacının artmış olduğu durumlar: Hamilelik, emzirme ve menstrüasyon döneminde olan kadımlar, büyüme ve gelişme çağındaki çocuk ve gençler.

Tedavi Amacıyla Vitaminlerin Kullanımı Ne Zaman Popülerite Kazandı?

1970'li yılların ortalarından itibaren, bazı süregen hastalıkların tedavisinde vitaminlerin koruyucu rollerinin olabileceği tezleri yoğunluk kazanmaya ve bu konuda yapılan vitamin araştırmaları da bu tarihlerde artış göstererek dikkatleri çekmeye başladı. Belki de bu yaklaşımlar nedeniyle, günümüzde Kuzey Amerika ülkelerinde ve diğer sanayileşmiş Batı ülkelerinde, insanların büyük bir çoğunluğu düzenli biçimde günlük diyetlerine ek olarak vitamin takviyesi almaya başladılar.

Bugün sadece Amerika Birleşik Devletleri'nde vitamin harcamalarının ülke ekonomisinde 2,5-3 milyar dolarlık bir yer tuttuğu bilinmektedir. Bu konuda yapılan incelemeler ek vitamin kullanımında kadınların konuya erkeklerden çok daha duyarlı olduklarını göstermiştir. Ayrıca, yaşlı bireylerin ve yüksek eğitim görmüş sosyo-ekonomik düzeyi iyi olanların daha çok ek vitamin aldıkları görülmektedir. ABD'de yapılan bir incelemede beyazların siyahılara göre daha çok vitamin tükettikleri belirlenmiştir.

Zamanımızda, günlük diyet ek olarak vitamin takviyesine genellikle şu üç amaç için başvurulmaktadır.

1. Vitamin gereksinimini tamamlamak ve vitamin eksikliğinin neden olabileceği hastalıkların önlenmesi ve tedavisi.

2. Doğuştan olan bazı metabolik bozuklukların tedavisine yardımcı olmak.

3. Vitamin eksikliğinin yol açabileceği iddia edilen bazı hastalıkların ve patolojilerin önlenmesi ve tedavisi (bu iddiaların birçoğu tam olarak kanıtlanamamıştır).

Tabloda özet olarak bazı hastalıkların tedavisine katkı amacıyla hangi vitaminlerin kullanıldıkları gösterilmiştir.

Yüksek Dozda Vitamin Kullanımı

C, E, A, D vitaminleriyle B vitamini grubundan pridoksin ve niasinin yüksek dozda kullanımı günümüzde oldukça yaygındır. Ancak bu vitaminler, yüksek dozlarda kullanılmaları sonunda, zehirlenmeye neden olarak birçok olumsuz tabloya yol açmaktadırlar. Örneğin, A vitamini yüksek miktarda alındığında baş dönmesi, bulantı, kusma gibi erken dönem belirtileri görülmektedir. Uzun süre yüksek dozda alınmışdaysa saç dökülmesine neden olmaktadır. Ayrıca toksik etkileri de ortaya çıkmaktadır.

Yağda eriyen vitaminler (A, D, E, K) yüksek dozlarda alındığında, karaciğerde depolanmalarına karşın, kandaki

Tablo: Vitaminler ve Tedaviye Destek Olarak Kullanıldığı Hastalık ve Patolojiler

C	Soğuk algınlığı, kanser, kalp-damar hastalıkları, kemik ağrıları, aşırı duyarlılık reaksiyonları
B ₁	Şizofreni ve hiperkolesterolemi
B ₆	Premenstrüel sendrom, şizofreni, hafıza bozukluğu ve karpal tünel sendromu
A (Beta-karoten içeren)	Kanser
D	Osteoporoz (yaşlılarda görülen kemik erimesi)
E	Hemolitik anemi, kalp-damar hastalıkları, kanser

vitamin düzeylerini etkilememektedir. Suda eriyen vitaminlerse, yüksek dozlarda alındıklarında ne karaciğer dokusundaki ne de kandaki vitamin düzeyini artırmaz; sadece idrarla daha fazla atılırlar. Görüldüğü gibi, vitaminlerin yüksek dozda alınmasının kan dolaşımındaki vitamin düzeyleri üzerine önemli bir etkisi olmadığı gibi, ayrıca zehirlenmeye yol açmaları da söz konusu olabilir. Örneğin, C vita-

metabolizmada görev yapan biyokatalizörlerin, yani enzimlerin kofaktörleri olarak işlev görmektedirler. Enzimlerin protein yapısında olan kısımlarıyla kofaktörler birleşerek aktif enzim fonksiyonunu yerine getirecek yapıyı oluştururlar. Organizmada hücre düzeyinde enzim proteinler sürekli yapıp yıkılmaktadırlar. Bunların sentez edilen miktarları fizyolojik hücre içi koşullarla sınırlıdır.

Bireyin hücrelerinde yer alan, protein yapısında olan enzim kısımlarında, doyma düzeyi üzerinde almış oldukları yüksek dozdaki vitaminlerin hepsi hücrelerce tutulamayacağından vitamin fazlalığı kan yoluyla böbreklere taşınacak ve idrarla yararlanılmadan dışarı atılacaktır.

Vitaminlerin soğuk algınlığından kansere, kalp-damar hastalıklarına, hatta stresi de içine alan birçok sağlık sorununa karşı koruyucu, hatta önleyici olacağını iddia eden yayınlar bulunmaktadır. Bu yayınlar, geniş halk kitlelerince çok fazla abartılarak, bilinçsiz ve kontrolsüz bir vitamin tüketimi salgınına yol açmaktadır. Oysa, vitamin takviyesinin değeri, yerinde ve bilinçli olarak kullanıldığında anlamlıdır. Hekim kontrolü dışında aşırı vitamin tüketmenin anlamlı bir davranış olmayacağı bilinmelidir.

Vitamin takviyesi hangi durumlarda gerekmektedir sorusuna özet olarak yanıt vermeğe çalışacak olursak;

-Doğurganlık çağındaki kadınlara, gebelik öncesi ve gebelik sırasında ek folik asit takviyesi yapılabilir. Gebelik süresince ek folik asit alımı-

nın, doğacak bebekte görülmesi olası bazı doğum bozukluğu riskini azalttığı kanıtlanmıştır.

Vitamin takviyesine gereksinim duyan bir başka gruba vejeteryenlerdir. Bunların ek B₁₂ vitamini almaları gereklidir.

Özellikle erken doğanlar olmak üzere, tüm yeni doğan bebeklere, anormal kanamaları önlemek için bir defa ve tek doz K vitamini verilmelidir.

Emzirme dönemindeki bebeklere ve büyüme çağındaki çocuklara, bebek bekleyen kadınlara, eğer yeterince güneş almıyor ve yeterince süt ürünleri tüketmiyorsa ek D vitamini verilmelidir.

Bazı kronik hastalıklar sırasında oluşan, uzun süreli işsizlik ve buna bağlı kötü beslenme durumlarında, yine vitamin takviyesi yapılmalıdır.

Son bir grup olarak alkolikler, kronik karaciğer ve safra sistemi hastalığı ya da kronik böbrek yetmezliği olan hastaların, ve yaşlıların ek vitamin kullanmaları önerilmektedir. Ancak bu kullanım gerekli vitaminleri içermeli ve hiçbir zaman çok yüksek dozlarda olmamalıdır.

Görüldüğü gibi, vitamin takviyesi yerinde ve doğru olarak yapıldığı zaman bir değer taşımaktadır. Uzun süreli çok yüksek doz vitamin kullanımının kanıtlanmış pek fazla bir yararı olmadığı gibi, ekonomik yönden büyük bir kayıba yol açtığı da göz önünde tutulmalı ve ayrıca yüksek dozda vitamin uygulamalarının metabolizmada yol açacağı toksik ve yan etkiler de unutulmamalıdır. Hangi durumlarda, hangi vitaminlerin ve hangi dozlarda alınması gerektiği konusunda mutlaka uzman hekimlerin tavsiyelerine uyulmalıdır.

Cemil Çelik-Hüseyin Yılmaz
Prof. Dr., Dr., Oudokuzmaysı Ent., Samira

Kaynaklar
Barr, T.K., Dickson, J.W. "Vitamins in Human Health and Disease". *Cell International*, s. 313-318, 1996.
Appelbaum L.C. "Meganutrition and meganutrient therapy in childhood". *Canadian Medical Association J.* 145 (2): 194-5, 1991.
LaParchia, P. "Behavioral Disorders, Learning Disabilities and Megavitamin Therapy". *Adolescence* 22 (87): 729-38, 1987.